〰 הקו יוצא לטיול: סוגי קווים ומה הם מספרים

כיתה ב' | אומנות | 45 דק' | שיעור לפי מעגל הלמידה · מערך למורה

❓ איך קו אחד יכול להיות שקט, עצבני או שמח?

עיגון בתוכנית הלימודים: שכבות א'–ב' – חקירת אמנים ודרכי פעולתם; ייצוג רעיונות בעבודות התלמידים (תכנית הלימודים באומנות לבית הספר היסודי הממלכתי והממלכתי-דתי (התשע"ו), משרד החינוך – הפיקוח על הוראת האומנות – פרק "שכבות א-ב", סעיף חקירת אמנים ודרכי פעולתם)

„חקירת אמנים ודרכי פעולתם: התלמידים יחקרו טכניקות ושיטות עבודה הנמצאות בשימושם של אמנים על מנת לבחון את ייצוגם של דעות, אמונות ורעיונות שונים. (...) בסוף כיתה ב' ידעו התלמידים להסביר כיצד רעיונות מיוצגים בעבודותיהם, או ביצירות אומנות שבהן התבוננו."

מטרות

מטרה מרכזית: התלמידים יבחרו סוג קו (ישר, גלי, שבור, ספירלה, מנוקד) ועובי קו בהתאם לתחושה שהם רוצים להביע, וינמקו בעל פה לפחות שתי בחירות בציור "הקו יוצא לטיול".

- התלמידים יזהו ויקראו בשם לחמישה סוגי קווים: ישר, גלי, שבור, ספירלה ומנוקד.
- התלמידים יתאימו סוג קו ועובי קו לתחושה או לתנועה שהוא מבטא וינמקו את ההתאמה.
- התלמידים יתארו במשפט אחד כיצד פאול קליי השתמש בקו בציור שהוצג בכיתה.

ידע קודם: ציור קווים חופשי ואחיזת עיפרון וטוש. · מושגי קו מהגאומטריה בכיתה א' (קו ישר, קו עקום). · האזנה למוזיקה מהירה ואיטית (מוזיקה, א').

מושגים: קו · קו ישר · קו גלי · קו שבור · קו מנוקד · עובי הקו · הבעה

חומרים: דפים גדולים (A3) ועפרונות, טושים בעובי דק ועבה · רמקול ושני קטעי מוזיקה: אחד איטי ורגוע, אחד מהיר וקופצני · הדפסה או הקרנה של ציור של פאול קליי (למשל "Twittering Machine", 1922) ממאגר מוזיאון פתוח · חוט צמר ארוך לכל קבוצה · מחשב או לוח חכם

מהלך השיעור לפי שלבי מעגל הלמידה

1. פתיחת המעגל – איתור ידע קודם **6 דק'**	*מאתרים ידע קודם: איפה יש קווים סביבנו ואיך קו יכול "להרגיש".* 1. מותחת על השולחן חוט צמר ישר, ואז מזיזה אותו לגלים ולזיגזג. שואלת: "מה השתנה? איך החוט מרגיש עכשיו – רגוע או עצבני?" 2. מבקשת מהתלמידים להצביע על שלושה קווים בכיתה (מסגרת החלון, קפלי הווילון, המדרגות) ולתאר אותם. 3. מציגה את השאלה המובילה: "איך קו אחד יכול להיות שקט, עצבני או שמח?" ומבקשת השערה מכל זוג. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "החוט הישר רגוע, הזיגזג כמו ברק". • תפיסה שגויה נפוצה: "קו זה רק ישר, כמו בסרגל" ← המורה מראה את הקפלים בווילון: גם זה קו.

2. התנסות **11 דק'**	*התנסות: מציירים קווים לפי מוזיקה ומתאימים קווים לתחושות – לפני שנותנים שמות.* 1. משמיעה קטע מוזיקה איטי (כ-40 שניות): "ציירו קו אחד ארוך בלי להרים את הטוש – תנו לו ללכת עם המוזיקה." 2. מחליפה לקטע מהיר: "באותו דף, בצבע אחר, קו חדש." 3. מבקשת מכל זוג להשוות: "במה שונים שני הקווים? איזה נראה רגוע ואיזה נרגש? איך ידעתם?" 4. בתחנת המחשב: זוג בכל פעם מתאים בסימולטור "מה הקו מספר?" סוג קו למה שהוא יכול לספר. 🕹️ **סימולטור:** מה הקו מספר? – מצאו לכל קו את ההתאמה הכי טובה. (בעמוד השיעור באתר) **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "במוזיקה המהירה הקו קפץ והיה שבור, באיטית הוא היה גלי וארוך". • קושי צפוי: תלמיד מצייר ציור (בית, פרח) במקום קו ← המורה מזכירה: "רק קו אחד שהולך – בלי לצייר דבר מוכר."
3. המשגה **9 דק'**	*מהקווים שציירנו אל שמות הקווים, העובי והמושג הבעה; היכרות עם דרך העבודה של פאול קליי.* 1. אוספת דפים לדוגמה ותולה. נעשה יחד: ממיינת עם הכיתה את הקווים לקבוצות – ישרים, גליים, שבורים, ספירלות, מנוקדים – ונותנת שם לכל קבוצה. 2. אני מדגימה: מציירת על הלוח אותו קו גלי פעם דק ופעם עבה, וחושבת בקול: "הדק נראה לי עדין, כמו רוח קלה. העבה נראה כבד וחזק." 3. מקרינה את הסרטון הקצר על פאול קליי (1:23) ואחריו מציגה ציור שלו (למשל "מכונה מצייצת", 1922). שואלת: "אילו קווים בחר קליי? מה הם גורמים לנו להרגיש?" 4. מגדירה "הבעה": "הקו לא רק מראה צורה – הוא גם מעביר תחושה." מספרת שקליי כתב על "קו פעיל שיוצא לטיול". **מושגים:** קו – סימן ארוך שנוצר כשהעיפרון זז על הדף – "נקודה שיצאה לטיול". · קו ישר – קו שלא משנה כיוון. נראה רגוע ויציב. · קו גלי – קו שעולה ויורד ברכות, כמו גלים. נראה זורם. · קו שבור – קו שמשנה כיוון בבת אחת, כמו זיגזג. נראה מהיר או נרגש. · הבעה – התחושה שהיצירה מעבירה למי שמתבונן בה. 🎬 **סרטון:** Meet Paul Klee (PlayArt) – youtube.com/watch?v=-jQVtGqcSXQ **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "קליי צייר הרבה קווים דקים ומסולסלים, זה נראה כמו ציפורים שמצייצות". • תפיסה שגויה נפוצה: "קו עבה זה קו עצבני" ← המורה מראה קו עבה וישר: הוא נראה יציב, לא עצבני; התחושה תלויה גם בכיוון הקו. **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • למה לדעתכם קליי בחר בקווים דקים ולא עבים לציפורים? (הסקה)

4. יישום – ביצועי הבנה **11 דק'**	*ביצוע הבנה: בחירה מכוונת של סוגי קווים ועובי כדי לספר סיפור קצר.* 1. מקריאה סיפור קצר: "נקודה יצאה לטיול: הלכה בשביל ישר, שחתה בים, טיפסה על הר, הסתחררה ברוח וחזרה הביתה בצעדים קטנים." 2. עכשיו לבד: כל תלמיד מצייר קו אחד רציף שמשתנה לפי חלקי הסיפור, בוחר עובי לכל חלק ומסמן מילה אחת ליד כל חלק. 3. עוברת ושואלת: "איזה קו בחרת לרוח? למה?" ומסמנת בדף מעקב מי מנמק בעזרת סוג הקו או העובי. **משימה:** ציירו את הטיול של הנקודה: שביל, ים, הר, רוח ובית. לכל מקום בחרו קו מתאים. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "לים בחרתי קו גלי כי המים זזים לאט, לרוח ספירלה כי היא מסתובבת". • קושי צפוי: כל הסיפור באותו סוג קו ← המורה מבקשת לשוב לסימולטור ולבחור קו אחר לחלק אחד. **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • איזה קו הייתם בוחרים לחלק שבו הנקודה מפחדת? למה? (העברה)
5. סגירת המעגל – רפלקציה והערכה **8 דק'**	*סגירת המעגל: כרטיס יציאה, שאלון ורפלקציה.* 1. שלושה תלמידים מציגים את הטיול שלהם, והכיתה מנחשת איפה הנקודה ברוח ואיפה בבית ומנמקת (2 דק'). 2. כרטיס יציאה (2 דק'): על הדף מופיעים "סערה" ו"שינה". התלמידים מציירים קו מתאים לכל מילה וכותבים את שם הקו. 3. שאלון בלוח החכם (3 דק'). 4. רפלקציה (דקה): "מה הפתיע אותי כשציירתי לפי המוזיקה?" ומסכמת: קו יכול לספר סיפור גם בלי מילים. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה בכרטיס: לסערה קו שבור או ספירלה, לשינה קו גלי רך או קו ישר. • טעות צפויה: אותו קו לשתי המילים ← המורה מזכירה את שני קטעי המוזיקה מההתנסות. 📝 **שאלון** (6 שאלות) **ורפלקציה** – בדף לתלמיד. 🎟️ **כרטיס יציאה:** ציירו קו שמתאים למילה "סערה" וקו שמתאים למילה "שינה". כתבו את שם הקו מתחת לכל ציור. • שני קווים שונים בסוג או בעובי • הקו לסערה שבור / ספירלה / עבה; לשינה גלי רך / ישר / דק • שם הקו כתוב נכון

הלימה: מטרה – פעילות – עדות

זיהוי ושיום חמישה סוגי קווים	המשגה – מיון משותף ושיום; שאלון	שאלות 2–3 בשאלון, שם הקו בכרטיס היציאה
התאמת קו ועובי לתחושה ונימוק	התנסות (מוזיקה, סימולטור) ויישום (טיול הקו)	ציור הטיול + נימוק בעל פה, כרטיס היציאה
תיאור דרך העבודה של קליי	המשגה – סרטון וציור של קליי	תשובות בדיון, שאלה 1 בשאלון

התאמה לשונות

מתקשים	• כרטיס עזר עם ציור של כל סוג קו ושמו, מונח מול התלמיד • סיפור מקוצר לשלושה חלקים (שביל, ים, בית) • מסלול מנוקד על הדף שאפשר לעבור עליו
בינוניים	• חמישה חלקים בסיפור, קו מתאים לכל חלק ושני עוביים לפחות

מתקדמים	• להוסיף לסיפור חלק חדש, להמציא לו קו ולכתוב משפט שמסביר את הבחירה • לבחור ציור אחר של קליי ולהשוות: אילו קווים חוזרים ואילו חדשים

מחוון

- קורא בשם לחמישה סוגי קווים.
- בציור הטיול לפחות ארבעה סוגי קווים שונים, כל אחד מתאים לחלק בסיפור.
- מנמק לפחות שתי בחירות בעזרת סוג הקו או העובי.
- מתאר במשפט אחד את הקווים בציור של קליי.

רב-תחומיות

- מוזיקה: האזנה פעילה: התלמידים מבחינים בין מוזיקה איטית למהירה ומתרגמים את האופי שלה לתנועת היד על הדף.
- מתמטיקה: מושגי קו מהגאומטריה (קו ישר, קו עקום, קו שבור) משמשים לתיאור הקווים בציור.

תשובות השאלון: 1–א · 2–ב · 3–ג · 4–ב · 5–א · 6–ב

〰️ הקו יוצא לטיול: סוגי קווים ומה הם מספרים

שם _____ כיתה _____ תאריך _____

❓ אֵיךְ קַו אֶחָד יָכוֹל לִהְיוֹת שָׁקֵט, עַצְבָּנִי אוֹ שָׂמֵחַ?

🕹️ **בסימולטור: מִצְאוּ לְכָל קַו אֶת הַהַתְאָמָה הֵכִי טוֹבָה.**
אֵיזוֹ הַתְאָמָה הָיִיתֶם מַסְבִּירִים אַחֶרֶת? לָמָּה?

_____

_____

🛠️ **משימה:** צִיְּרוּ אֶת הַטִּיּוּל שֶׁל הַנְּקֻדָּה: שְׁבִיל, יָם, הַר, רוּחַ וּבַיִת. לְכָל מָקוֹם בַּחֲרוּ קַו מַתְאִים.

_____

_____

_____

📝 שאלון

1. אֵיךְ קָרָא הָאָמָן פָּאוּל קְלֵי לְקַו?

◯ נְקֻדָּה שֶׁיָּצְאָה לְטִיּוּל ◯ צֶבַע שֶׁשָּׁפְכוּ עַל הַדַּף ◯ צוּרָה סְגוּרָה

2. אֵיזֶה קַו מַתְאִים לַצִּיּוּר שֶׁל בָּרָק?

◯ קַו גַּלִּי ◯ קַו שָׁבוּר ◯ קַו מְנֻקָּד

3. אֵיזֶה קַו נִרְאֶה הֵכִי רָגוּעַ?

◯ זִגְזָג ◯ סְפִירָלָה ◯ קַו יָשָׁר

4. מָה קָרָה לַקַּוִּים כְּשֶׁהַמּוּזִיקָה הָיְתָה מְהִירָה?

◯ הֵם נֶעֶשׂוּ יְשָׁרִים וּשְׁקֵטִים ◯ הֵם נֶעֶשׂוּ קוֹפְצָנִיִּים וּמְשֻׁתָּנִים ◯ הֵם נֶעֶלְמוּ

5. מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין קַו עָבֶה לְקַו דַּק?

◯ קַו עָבֶה נִרְאֶה חָזָק, קַו דַּק נִרְאֶה עָדִין ◯ אֵין שׁוּם הֶבְדֵּל ◯ קַו דַּק תָּמִיד יָשָׁר

6. מָה זוֹ הַבָּעָה בְּצִיּוּר?

◯ הַגַּדֵּל שֶׁל הַדַּף ◯ הַתְּחוּשָׁה שֶׁהַצִּיּוּר מַעֲבִיר ◯ מִסְפַּר הַצְּבָעִים

🎟️ **כרטיס יציאה:** צִיְּרוּ קַו שֶׁמַּתְאִים לַמִּלָּה "סְעָרָה" וְקַו שֶׁמַּתְאִים לַמִּלָּה "שֵׁנָה". כִּתְבוּ אֶת שֵׁם הַקַּו מִתַּחַת לְכָל צִיּוּר.

_____

_____

🪞 רפלקציה

מָה לָמַדְתִּי הַיּוֹם עַל קַוִּים?

_____

אֵיךְ גִּלִּינוּ שֶׁקַּו יָכוֹל לְהַרְגִּישׁ שָׂמֵחַ אוֹ עַצְבָּנִי?

מָה הִפְתִּיעַ אוֹתִי כְּשֶׁצִּיַּרְתִּי לְפִי הַמּוּזִיקָה?

אֵיפֹה אֲרָאֶה קַוִּים בַּדֶּרֶךְ הַבַּיְתָה?

אֵיזֶה קַו עוֹד הָיִיתִי רוֹצֶה לְהַמְצִיא?

אני יכול/ה...	בטוח/ה	כמעט	עוד לא
אֲנִי יָכוֹל/ה לִקְרֹא בַּשֵּׁם לַחֲמִשָּׁה סוּגֵי קַוִּים.			
אֲנִי יָכוֹל/ה לִבְחֹר קַו שֶׁמַּתְאִים לַתְּחוּשָׁה וּלְהַסְבִּיר לְמָה.			
אֲנִי יָכוֹל/ה לְסַפֵּר סִפּוּר בְּעֶזְרַת קַו אֶחָד.			